

14.10.2016

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Lausunto asiassa COM(2016) 593: Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla

Luovan työn tekijät ja yrittäjät LYHTY kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. Käsittelemme lausunnossamme osaa kysymyksistä ja viittamme muiden osalta jäsenjärjestöjemme lausuntoihin. Päähuomiomme voidaan kiteyttää seuraavasti:

- On hyvä, että arvokuilu/arvonsiirto-ilmiöön reagoidaan, mutta direktiivi edellyttää tätä osin täsmennystä
- Tiedonlouhintapalveluita tarjoavan organisaation liiketoiminta ei voi perustua oikeudenrajoitukselle eikä oikeudenrajoitusta tässä asiassa tarvita
- Esitetty opetuskäytön oikeudenrajoitus olisi vahingollinen eurooppalaiselle oppikirjakustannustoiminnalle, kirjailijoille ja koululaitokselle

1. Arvokuilu/arvonsiirto-ilmiö

Arvokuilu/arvonsiirto –ilmiöllä tarkoitetaan sitä, että luovia sisältöjä hyödynnetään laajalti digitaalisissa palveluissa ilman, että käytöstä on sovittu oikeudenhaltijoiden kanssa.

Näiden kansainvälisten teknologiayritysten omistamien palvelujen liiketoimintamallit perustuvat mainosmyyntiin ja asiakkaiden tietojen taloudellisen hyödyntämiseen.

Pidämme hyvänä, että ongelma on identifioitu ja siihen halutaan puuttua direktiivillä (COM(2016)593). Jotta esityksellä olisi käytännössä toivotut vaikutukset, esitämme täsmennystä direktiivin 13 artiklaan.

Arvokuilua hyödyntävien yritysten väitteen mukaan niiden toiminta kuuluu sähkökauppadirektiivin vastuuvapauslausekkeiden alaan. Tosiasiallisesti kyse on liiketoiminnasta, jossa

palvelut saattavat yleisön saataviin suojattuja aineistoja siten, että yleisöön kuuluvalla on mahdollisuus saada aineisto saatavilleen itse valitsemassaan paikassa ja itse valitsemanaan aikana.

On välttämätöntä, että osana eurooppalaisen tekijänoikeuslainsäädännön kehittämistä, tarkennetaan ja selvennetään tekijänoikeuslainsäädäntöä siten, että esimerkiksi YouTuben kaltaisten palveluiden osalta niiden liiketoiminnassa on selkeästi kyse tietoyhteiskuntadirektiivin (2001/29/EY) mukaisesta luovien aineistojen yleisölle välittämisestä ja saattamisesta yleisön saataviin.

Todettakoon, että komission esitysluonnoksella ei tule olemaan vaikutuksia yksittäisten kuluttajien toimintaan. He voivat jatkossakin tallentaa suojattuja aineistoja lisensioituille alustapalveluille.

Johdantokappaleessa 38 todetaan seuraavaa:

“Where information society service providers store and provide access to the public to copy-right protected works or other subject-matter uploaded by their users, thereby going beyond the mere provision of physical facilities and performing an act of communication to the public, they are obliged to conclude licensing agreements with rightholders, unless they are eligible for the liability exemption provided in Article 14 of Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council.

In respect of Article 14, it is necessary to verify whether the service provider plays an active role, including by optimising the presentation of the uploaded works or subjectmatter or pro-moting them, irrespective of the nature of the means used therefor.”

- Esitämme, että edellä lainatussa johdantokappaleessa mainitut seikat tuodaan artiklasolle.

Tämä loisi oikeusvarmuutta sen suhteen, mitä pidetään suojatun aineiston yleisön saataville saattamisena ja minkälainen merkitys palveluntarjoajan aktiiviselle toiminnalle annetaan sähkökauppadirektiivin 14 artiklan tarkoittamaa säilyttämistä (hosting) arvioitaessa.

Sen selventämiseksi, että johdantokappaleessa 38 ja artiklassa 13 tarkoitetaan myös oikeutta välittää teoksia yleisölle siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana, tulisi tähän oikeuteen viitata kyseisissä kohdissa nimenomaisesti. Lisäksi artiklassa 13 säädettävien veloitteiden noudattamisen tehostamiseksi olisi aiheellista säätää tehokkaista keinoista mahdolliseen artiklan noudattamatta jättämiseen puuttumiseksi.

2. Tiedon louhinta

Komission tavoitteena on lisätä kasvua ja liiketoimintamahdollisuuksia digitaalisilla sisältömarkkinoilla. Tekijänoikeuksia rajoittamalla kasvua ei kuitenkaan synny. Tekijänoikeuden rajoitus merkitsee yleensä sitä, että luovan alan tuotteita saa käyttää lupaa kysymättä ja maksamatta.

On vaikea nähdä, miten rajoitukset lisäisivät liiketoimintaa ja työpaikkoja. Päinvastoin rajoitukset aiheuttavat markkinahäiriön.

Markkinoiden pitää antaa toimia myös digitaalisessa maailmassa: tekijänoikeuden rajoitukset ovat puuttumista yksityiseen omistusoikeuteen ja niitä tulee käyttää vain harvoissa poikkeustapauksissa ja kansallisten päätösten pohjalta. Lisäksi niiden tulee olla tarkkarajaisia ja täyttää ns. ”kolmen kohdan testi”. (ks. Tietoyhteiskunnan tekijänoikeusdirektiivi, 2001 tai WIPO:n tekijänoikeussopimus, 1996).

Kannatamme yhteisöainsäädännössä omaksuttua tekijänoikeuden rajoituksia koskevaa linjaa, joka perustuu yhteisön tasolla määriteltyihin, valittavissa oleviin tekijänoikeuden rajoituksiin. Nykyiset direktiivin mukaiset rajoitukset ja poikkeukset ovat riittäviä opetus- ja tutkimuskäytön tarpeisiin.

Uusia rajoituksia ei tarvita, sillä asia voidaan hoitaa markkinaehtoisesti. Suomessa oppimateriaalikustantajat ja tekijänoikeusjärjestöt ja ovat yhteistyössä sopineet ja rakentaneet laajat aineistojen digitaaliset käyttömahdollisuudet opetus- ja tutkimuskäyttöön, mukaan lukien ”illustration for teaching”.

Komission esityksessä tiedon louhintaa on tarkasteltu kapeasti yksittäisten tutkijoiden näkökulmasta. Tämä antaa väärän kuvan asiasta. Tosiasiassa kyse on pitkälti institutionaalista, ammattimaisesta palvelutoiminnasta tiedeyhteisöille.

Yksityisen kopioinnin salliva oikeudenrajoitus palvelee jo suurelta osin tavallisen opiskelijan ja yksittäisen tutkijan tarpeita. Ei ole perusteita sille, että institutionaalinen, ammattimainen palvelu-liiketoiminta tulisi saada rakentaa tekijänoikeuden rajoitusten varaan.

- Emme kannata esitettyä rajoitusta. Tutkimuslaitosten tarpeet tulee ratkaista markkinaehtoisesti. Jos asiasta päädytään säätämään, pitää pyrkiä kohdentamaan se tarkkarajaisesti vain opiskelijan/tutkijan omaan tutkimukseen niin, ettei rajoitusta voi hyödyntää tiedonlouhintapalvelujen tuotannossa ja myynnissä.

3. Opetus ja tutkimus ja rajat ylittävä teosten käyttö

Direktiiviluonnos edellyttää, että jäsenvaltiot säätävät laajasta opetuskäyttöä koskevasta poikkeuksesta. Se koskee teoskappaleen valmistamista sekä yleisölle välittämistä ja yleisön saataviin saattamista, oppilaitoksen tiloissa tai oppilaitoksen suljetun tietoverkon välityksellä muualla, opetusta ja opiskelua sekä kokeita varten oppilaitoksen johdolla, kaikilla oppilaitostasoilla ja kaikkia teoslajeja.

Ehdotus, että kaikki luokkahuoneessa tapahtuva teosten käyttö olisi vapaata, kunhan se mahtuisi epäselvän ”illustration for teaching” käsitteen alle - tarkoittaa, että kaikki teosten kopiointi, verkossa välittäminen, julkinen esittäminen jne. voisi tapahtua näissä tapauksissa ilman lupaa, sopimusta ja korvausta. Myös virtuaalinen tila kuuluu ehdotuksen mukaan korvauksettoman käytön alueisiin. Ehdotus kaventaisi ratkaisevasti digitaalisen oppimateriaalituotannon oikeudellisia perusedellytyksiä.

Oppimateriaalien kustantaminen on eurooppalaisen kustannustoiminnan ydintä. Ehdoitettu pakottava rajoitus koskisi kaikkea institutionaalista digitaalista opetus- ja tutkimustoimintaa. Se olisi tuhoisa ammattimaisten sisällöntuottajien kannalta.

Kun aineistoja saa käyttää ilmaiseksi, ei niitä kannata tälle markkinalle enää tuottaa. Tällä olisi vakavat seuraukset sekä kustannusliiketoiminnan, oppikirjojen kirjoittajien että opetuksen tason kannalta. Ilman laadukkaita opetusaineistoja ei ole laadukasta opetusta.

- Emme kannata esitystä, joka aiheuttaisi suurta vahinkoa oppikirjakustannustoiminnalle ja kirjailijoille sekä eurooppalaiselle opetukselle ja sivistykselle.

Helsingissä 14.10. 2016

Pekka Sipilä
Puheenjohtaja

Lauri Kaira
Projektinjohtaja

Luovan työntekijät ja yrittäjät LYHTY on kotimaisen luovan yhteistyöprojekti alan toimintaedellytysten kehittämiseksi. Sen jäsenjärjestöt ovat:

- AV-tuottajien tekijänoikeusyhdistys Tuotos ry
- Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys Gramex ry
- Forum Artis - Taiteilijajärjestöjen yhteistyöjärjestö
- Kirjallisuuden tekijänoikeusjärjestö Sanasto ry
- Kopiosto ry
- Musiikkituottajat – IFPI Finland ry
- Suomen elokuvatoimistojen liitto ry
- Suomen elokuvatuottajien keskusliitto ry
- Suomen Musiikkikustantajat ry
- Suomen Muusikkojen Liitto ry
- Suomen Säveltäjät ry
- Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry
- Säveltäjät ja Sanoittajat Elvis ry
- Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus TTVK ry
- Visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusyhdistys Kuvasto ry